

Samrådsredogörelse

Detaljplan för fastigheterna Konsthallen 1, 3 och 4 mm i stadsdelen Djurgården, Dp 2012-19480-54

Innehåll

Sammanfattning	1
Bakgrund	2
Förslagets syfte och huvuddrag	2
Hur samrådet bedrivits	2
Inkomna synpunkter och stadsbyggnadskontorets ställningstagande	3
Statliga och regionala myndigheter och förbund	3
Kommunala nämnder, bolag och förvaltningar	8
Övriga remissinstanser	16
Sakägare enligt fastighetsförteckning	17
Övriga, ej sakägare	21
Stadsbyggnadskontorets sammanvägda ställningstagande	28
Föreslagna förändringar	28

Sammanfattning

Planen syftar till att möjliggöra en ny tillbyggnad till Liljevalchs konsthall på parkeringsplatsen vid Falkenbergsgatan på Djurgården. Planförslaget sändes ut på samråd 3 mars 2015 – 17 april 2015. Under samrådet har 28 yttranden inkommit. Flertalet remissinstanser tillstyrker planförslaget men framför synpunkter i sak, framför allt vad gäller avståndet till befintligt bostadshus, påverkan på riksintresset Nationalstadsparken, miljöfrågor. Sakägare och övriga boende som framfört synpunkter önskar att den planerade byggnaden

placeras minst fem meter (enligt befintligt servitut) från befintlig byggnad i söder, istället för de planerade 2,5 meter.

Med anledning av de synpunkter som framförts under samrådet kommer främst följande frågor att studeras vidare i det fortsatta planarbetet: beskrivning av nybyggets påverkan (inkl vypunkter) på riksintresset den Kungliga Nationalstadsparken, omhändertagande av föreningar inkl koppar, in- och urlastning, hantering av eventuella översvämningsrisker, gatu- eller kvartersmark på ”torget” norr om nya konsthallen och lantmäteri frågor.

Kontorets sammanfattande bedömning är att remissförslaget i huvudsak kan kvarstå. Det ankommer på fastighetsägaren att lösa servitutsfrågan innan antagen detaljplan. En gränd om 2,5 meter är problematisk men har bedömts som möjlig funktionellt. En ny konsthall skulle berika platsen vid Falkenbergsgatan. Den skulle bidra till att öka Liljevalchs besökssiffror och möjligheter att ordna fler utställningar. Tillskottet är helt i linje med den s.k. Evenemangsparkens utveckling på västra delen av Södra Djurgården tillika riktlinjerna i översiktsplanen för Djurgården.

Bakgrund

Förslagets syfte och huvuddrag

Stadsbyggnadskontoret har upprättat ett detaljplaneförslag som innebär att en tillbyggnad till Liljevalchs konsthall får uppföras på det som idag är parkeringsplats vid Falkenbergsgatan. Planförslaget utgår från det vinnande förslaget i en internationell arkitektävling. Tillbyggnaden omfattar drygt 2 400 m² bruttoarea. Den befintliga konsthallen inklusive Blå Porten ges skyddsbestämmelser med avseende på byggnadens kulturhistoriska värden.

Hur samrådet bedrivits

Plansamråd för aktuell detaljplan pågick under perioden 3 mars 2015 – 17 april 2015. Information om samrådet skickades ut enligt sändlista till remissinstanser och berörda sakägare enligt fastighetsförteckningen. Samrådsförslaget visades i Tekniska Nämndhuset, Fleminggatan 4, i Östermalms stadsdelsförvaltnings lokaler, Karlavägen 104, samt på stadsbyggnadskontorets hemsida, www.stockholm.se/detaljplaner. Annons om samråd och samrådsmöte publicerades i lokaltidningen Mitt i Östermalm 3 mars 2015. Samrådsmöte hölls 24 mars 2015 i Tekniska Nämndhuset där ett tiotal personer närvarade.

Inkomna synpunkter och stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Nedan redovisas en sammanfattning av de synpunkter som inkom under samrådet. Stadsbyggnadskontorets kommentarer och ställningstagande redovisas i kursiv stil efter varje ämne.

Statliga och regionala myndigheter och förbund

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen bedömer att förslaget, under nu kända förhållanden, inte strider mot de intressen som Länsstyrelsen har att bevaka enligt 11 kap. 10 § PBL under förutsättning att nedanstående synpunkter beaktas.

Prövningsgrunder enligt 11 kap. 10 § PBL

Riksintressen

Kungliga Nationalstadsparken som är ett riksintresse saknas i beskrivningen av riksintressen.

Planområdet ligger inom Nationalstadsparken och inom värdekärnan Djurgården inom riksintresseområdet Stockholms innerstad med Djurgården (AB 115). Det gränsar till byggnadsminne enligt 3 kap 1 § kulturmiljölagen (1988:950), Konsthallen 14. Länsstyrelsen har en väckt fråga om byggnadsminnesförklaring av Liljevalchs konsthall. Planområdet omfattar även Liljevalchs konsthall som i planförslaget förses med skyddsföreskrifter. Stockholms stad tog 2013 fram ett ambitiöst vårdprogram för Liljevalchs konsthall. I vårdprogrammet dokumenteras byggnaden, dess historik och kulturhistoriska värde behandlas och förhållningssätt i vård och underhållsfrågor redovisas. Länsstyrelsen ser positivt på att detta vårdprogram har tagits fram och att det ligger till grund för de skyddsföreskrifter som planen föreslår. Länsstyrelsen har inga invändningar mot de föreslagna skyddsföreskrifterna.

Planområdet ligger således inom ett område som har stora kulturhistoriska värden och är också ett område som besöks av ett stort antal människor. Den föreslagna tillbyggnaden bryter i gestaltning radikalt mot den befintliga byggnaden men håller sig till samma rektangulära form. Genom att den ligger på baksidan av byggnaden förblir entrén och fasaden mot Djurgårdsvägen intakt. I höjd och utsträckning underordnar den sig den äldre byggnaden. Det är av stor vikt att den tillkommande byggnaden ges en lägre totalhöjd än den nuvarande befintliga konsthallen. Det känsliga och välbesökta läget ställer också stora krav på kvalitet i utförande och material.

Länsstyrelsen bedömer att en nybyggnation på den föreslagna platsen är möjlig men det behövs utförligare redovisning - en antikvarisk konsekvensanalys - av den föreslagna byggnadens påverkan på riksintressets och Nationalstadsparkens värden samt på den omgivande kulturmiljön. Det gäller hur den kommer att uppfattas från olika delar av staden som Skeppsholmen och Fjällgatan samt från de omgivande vattenrummen. Det bör i planhandlingarna förtydligas hur riksintresset Nationalstadsparken tillgodoses i text samt genom åskådliga perspektivbilder från känsliga lägen.

På kartan finns en R-markering som inte förklaras. Det är sannolikt den som statligt byggnadsminne skyddade Blå porten som avses. Markeringens placering på plankartan och portens läge överensstämmer dock inte. Det bör på plankartan tydligare anges att portiken är statligt byggnadsminne.

De träd som finns vid parkeringen mot Falkenbergsgatan beskrivs ha lågt bevarandevärde på grund av skador och sjukdomar. Det bör tydliggöras i planhandlingarna om dessa träd avses tas bort. För närvarande förbereder Länsstyrelsen ett förslag om skydd för träd inom Nationalstadsparken. Detta kan komma att behöva beaktas inför avverkning av träd i området.

Strandskydd

Planområdet omfattas idag inte av strandskydd. Då nu gällande planer ersätts med en ny detaljplan inträder dock strandskydd, enligt 7 kap. 13 § MB, inom 100 meter från strandlinjen. För att planförslaget ska kunna genomföras behöver strandskyddet upphävas inom planområdet. Staden bör tydligare motivera varför strandskyddet bör upphävas, vilka särskilda skäl enligt 7 kap. 18 c § MB som föreligger samt att intresset av att ta området i anspråk väger tyngre än strandskyddsintresset. Staden har angivit att man avser upphäva strandskyddet endast för ny planerad bebyggelse. Länsstyrelsen anser att det kan vara lämpligt att strandskyddet upphävs inom hela planområdet. De områden som inte redan är i anspråkstagna (utlagda som "TORG" och "GATA" inom planområdet) är idag tillgängliga för allmänheten. Planläggningen av området påverkar inte djur- och växtlivet på ett oacceptabelt sätt och allmänhetens tillgång till strandområdet försämras inte.

Hanteringen av strandskyddsfrågorna bör tydliggöras på plankartan. I de delar staden avser att upphäva strandskyddet ska detta anges med en administrativ planbestämmelse. Området där strandskyddet upphör ska tydligt markeras på plankartan med en administrativ linje. Om avsikten är att upphäva strandskyddet för hela planområdet, behöver detta framgå av både plankarta och planbeskrivning.

Översvämningsrisk

Planområdet ligger strax intill Saltsjön. I Länsstyrelsens remissutgåva för rekommendationer för ny bebyggelse vid Östersjön föreslås nivån 2,95 meter (RH2000) som lägsta grundläggningsnivå för ny bebyggelse med hänsyn till risken för översvämning. Planområdet ligger i ett relativt skyddat område avseende vind- och vågeffekter, vilket kan möjliggöra avsteg från Länsstyrelsens rekommendation.

Staden har bedömt att det inte föreligger någon översvämningsrisk för planområdet och planförslaget innehåller inga skyddsåtgärder. Markens höjdnivå varierar mellan 2,3 och 3,9 meter över havet (RH2000) enligt planbeskrivningen. Av tvärsektioner på byggnaderna ser det ut som att lokaler för bl.a. utställningar kan grundläggas på nivåer under 2,3 meter. Till granskningsskedet behöver staden tydliggöra grunderna för sin bedömning av översvämningsrisken. Vid behov kan skyddsåtgärder behöva vidtas för att skydda bebyggelsen och dess innehåll. Det kan handla om vallar, höjning av markyta eller särskilda tekniska egenskaper på byggnadens konstruktion så som val av vattentåliga material. Skyddsåtgärdernas funktion ska hålla över tid och vem som är huvudman för åtgärderna behöver vara klargjort.

Förorenad mark

Länsstyrelsen anser att staden i planhandlingarna bör redovisa hur eventuella markföroreningar tas omhand.

Behovsbedömning

Länsstyrelsen delar stadens bedömning att detaljplanens genomförande inte kan förväntas medföra betydande miljöpåverkan.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Planhandlingarna kompletteras med kulturmiljöanalys med avseende på projektets påverkan på riksintresset den Kungliga Nationalstadsparken. Kulturmiljöanalysens ståndpunkt är att den föreslagna tillbyggnaden är konsekvensneutral i förhållande till riksintressena Stockholms innerstad med Djurgården och den Kungliga Nationalstadsparken. Planbeskrivningen kompletteras enligt Länsstyrelsens önskemål med åskådliga perspektivbilder.

Planbeskrivningen förtydligas med avseende på att befintliga träd behöver tas ner om förslaget genomförs. Tillbyggnadens totalhöjd är för övrigt lägre än den befintliga konsthallens motsvarande höjd.

R-markeringen i grundkartan avser byggnadsminnet Blå Porten. Byggnadsminnet har en felaktig placering i grundkartan, men är

även felplacerad i Riksantikvarieämbetets databas varifrån informationen har hämtats.

Strandskyddsbestämmelse införs på plankartan samt förtydligande i planbeskrivningen. Strandskyddet upphävs inom hela planområdet. Planbeskrivningen kompletteras med beskrivningar om översvämningensrisker och markföreningar.

Stockholms läns landsting, Trafikförvaltningen

Gränsande till planområdet löper spårvägslinje 7 i en slinga kring kvarteret från Djurgårdsvägen via Alkärrret - Falkenbergsgatan och Allmänna gränd. Dessutom ligger Alkärrshallen här med lokaler för depå, verkstad och trafikledning för spårvägstrafiken. Med anledning av närheten till spåranläggningen och risken för påverkan på densamma har trafikförvaltningen följande synpunkter på planen:

Plankartan

Planbestämmelserna "GATA - Fordons-, gång- och cykeltrafik" bör kompletteras så att även spårtrafik ingår.

Påverkan på spåranläggning

Spårvägslinje 7 är en av de tyngsta stomlinjerna i Stockholm och avgörande för trafikförsörjningen av Djurgården. Spåranläggningen, inklusive Alkärrshallen, ska därför betraktas som en fast förutsättning för detaljplanarbetet.

Spårslingan runt kvarteret utgör inte enbart anslutning till spår-vagnsdepån, utan fyller också funktionen av reservväg för spårtrafiken vid arbeten och störningar. Dessutom används spårslingan som extra vändkapacitet för förstärkningsspårvagnar.

Spåren behöver ständigt vara i drift, såväl under byggtiden som därefter. Den distributionstrafik som planeras till den nya byggnaden får inte medföra hinder för spårtrafiken vid lastning/lossning.

Vid genomförandet ska kontakt tas med trafikförvaltningen för granskning. Arbetet ska följa trafikförvaltningens riktlinjer och föreskrifter.

Alkärrshallen

Alkärrshallen diskuteras mellan Staden och trafikförvaltningen i särskild ordning. Om och i så fall när Alkärrshallen kan avvecklas är beroende av när Spårväg Citys Stockholmsdel och Lidingödel kan kopplas samman i Ropsten och tillgång därmed ges till AGA-depån. Ju högre tempo Stockholms Stad håller i planeringen och utbyggnaden av Norra Djurgårdsstaden genom Frihamnen och Söd-

ra Värtan desto snabbare kan en eventuell avveckling av Alkärshallen ske.

Vid Alkärshallen finns ett spår för lastning och lossning av fordonskomponenter. Det behöver säkerställas med trafikförvaltningen att spårets funktion inte påverkas.

Störningar

Den kulturverksamhet som kan inrymmas i den tillbyggda konsthallen kan antagligen inneha en relativt stor bredd, där vissa verksamheter kan vara känsliga mot de störningar som spårvägstrafiken genererar. Spårvägen bör därför ses som en projekteringsförutsättning för den nya byggnaden med avseende på bland annat stomljud och spårskrik.

Avtal

Trafikförvaltningen bedömer att behov av genomförandavtal inte föreligger.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Plankartans användning "GATA" har kompletterats med "spårtrafik". Kontoret bedömer att planerad konsthall mm ej hindrar fortsatt spårvagnstrafik.

Storstockholms Brandförsvär

Hantering av olycksrisker

Utanför planområdet finns spår för spårvagnstrafik. SSBF gör i nuläget bedömningen att spårvagnstrafiken inte utgör en risk för planområdet. Bedömningen görs utifrån tidigare erfarenhet av riskbedömning vid bebyggelsen i närheten av tvärbanan i Sundbyberg (Kv. Cirkusängen). SBK rekommenderas dock genomföra en avstämning med Stockholms läns landstings trafikförvaltning om hastighet och omfattning av spårvagnstrafik förbi planområdet.

Möjlighet till räddningsinsatser

Utifrån tillgängligt underlag har SSBF i detta skede inga anmärkningar på planerad bebyggelse ur ett räddningsinsatsperspektiv. Framkomlighet, tillgänglighet och tillgång till brandvatten vid händelse även räddningsinsats måste beaktas i det fortsatta planarbetet och i projekteringen.

Trafikverket

Trafikverket lämnar inga synpunkter i ärendet.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Synpunkterna noteras. Kontoret konstaterar att planförslaget inte torde innebära förhöjda olycksrisker och att tänkbara räddningsinsatser ej försvåras.

Kommunala nämnder, bolag och förvaltningar**Lantmäterimyndigheten**

Planbeskrivningens avsnitt om genomförande bör förtydligas ytterligare vad avser konsekvenserna för berörda fastigheter. Det är framför allt angeläget att de inlösenrätter som planförslaget medför tydligt framgår. Detta kan med fördel illustreras med hjälp av kartskisser.

Lagfartsförhållandena på Konsthallen 1 är inte fullständigt utredda. Detta kan behöva hanteras vid kommande fastighetsbildningsförrättning.

Befintligt servitut (2011-11457.2), avseende rätt att nyttja ett fem meter brett område för in- och utfart ligger inom område som utlagts med byggrätt för kulturändamål. Servitutet gäller till förmån för Konsthallen 2 och belastar Konsthallen 4. Beskrivning av hur detta påverkas saknas under de fastighetsrättsliga genomförandefrågorna. På andra ställen i beskrivningen (bl.a. s. 24) anges att del av detta servitutsområde avses bli en gränd som ska samnyttjas av flera fastigheter/tomträtter inom kvarteret och att gemensamhetsanläggning för in- och utfart för dessa fastigheter/tomträtter avses bildas. Markreservat för gemensamhetsanläggning för detta ändamål bör utläggas i plankartan om det är aktuellt att bilda gemensamhetsanläggning. Ansökan om ändring eller upphävande av servitut och bildande av gemensamhetsanläggning, görs liksom ansökan om fastighetsbildning, av berörda fastighetsägare. Ansökan om bildande av gemensamhetsanläggning kan även göras av tomträttshavare. Prövning av huruvida befintligt servitut kan ändras eller upphävas och om gemensamhetsanläggning kan bildas görs i lantmäteriförrättning, som söks och bekostas av fastighetsägaren (ibland tomtträttshavaren, se föregående mening). Fastighetsbildning och upphävande eller ändring av servitutet är en förutsättning för bygglov.

I planbeskrivningen (s. 17) anges att byggnad på Konsthallen 1 och ny byggnad på nuvarande Konsthallen 3 och 4 ska vara sammanbundna av en öppen passage. Det bör beskrivas hur fastighetsindelningen är tänkt att vara här och eventuellt behov av rättigheter bör framgå.

I planbeskrivningen (s. 22) anges att torgytan inom Konsthallen 3 kan behöva inskränkas ytterligare till förmån för fordonstrafik, och att fordonstrafiken behöver nyttja del av Konsthallen 3. Det bör förtydligas att denna del av Konsthallen 3 ska överföras till intilliggande och av Stockholms kommun ägd allmän platsfastighet (Djurgården 1:8 eller 1:9), som alltså är den fastighet som kommer att nyttjas av fordonstrafik. Denna markreglering, ska redovisas under fastighetsrättsliga genomförandefrågor (se pkt ett ovan).

I planbeskrivningen (s. 22) anges att det eventuellt finns behov av ny elnätstation inom planområdet. Detta bör preciseras i plankartan och utläggas med användningsbestämmelse för elnätstation inom kvartersmark om den ska kunna avskiljas till separat fastighet.

Avseende ansökan om, bekostande av och utförande av fastighetsbildning. Ansökan om fastighetsbildning söks och bekostas av fastighetsägaren. Fastighetsbildningsförrättning utförs av lantmäterimyndigheten. Under organisatoriska frågor, underrubrik "ansvarsfördelning", planbeskrivningen s. 25, bör texten "lantmäteriet ansvarar för erforderliga fastighetsbildningsåtgärder" förtydligas med avseende på detta, förslagsvis med ny text "*Lantmäterimyndigheten ansvarar för erforderliga fastighetsbildningsåtgärder, på fastighetsägarens initiativ och bekostnad*". Även under underrubrik "Ekonomiska frågor" där det anges att byggherren "bekostar fastighetsreglering och eventuell fastighetsbildning" kan detta förtydligas. Endast sakägare kan åläggas att betala förrättningskostnader, om byggherren inte är sakägare i förrättningen kan alltså denne inte bli betalningsskyldig. För kännedom är fastighetsreglering en fastighetsbildningsåtgärd.

I planbeskrivningen (s. 25), under rubriken "Verkan på befintliga planer" anges att del av stadsplan 4606 upphävs, det ska stå 4602.

I övrigt har lantmäterimyndigheten ingen erinran mot upprättat förslag till detaljplan.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Planbeskrivningen kompletteras med Lantmäterimyndighetens synpunkter.

Östermalms stadsdelsnämnd

Östermalms stadsdelsnämnd beslutade att besvara remissen med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Förvaltningen är positiv till föreslagen detaljplan, som bidrar till att uppfylla målen i Stockholms översiktplan samt den fördjupade

översiktplanen för Nationalstadsparken. I den fördjupade översiktsplanen för aktuell del av Djurgården anges bland annat att områdets karaktär och särskilda kulturhistoriska värden i byggnader, parker och miljöer ska bevaras samt att särskilt värdefulla naturmiljöer ska bibehållas. Samtidigt anges att man, för att behålla områdets attraktivitet som evenemangspark, behöver ge verksamheter och anläggningar möjlighet att kunna vidareutvecklas och förnyas.

Enligt förvaltningen är det av värde att området, i och med förslaget, får en förbättrad allmän tillgänglighet eftersom delar som tidigare varit planlagda som kvartersmark nu blir allmän platsmark. Förvaltningen anser att förslaget innebär att de offentliga ytornas attraktivitet ökar genom det föreslagna ”skulpturtorget”. Falkenbergsgatan, som idag upplevs som en bakgata, blir ett attraktivare gångstråk och mötet med Liljevalchs från väster blir mer inbjudande.

Enligt planbeskrivningen ska föreslagen tillbyggnad uppfylla stadens tillgänglighetsnormer och vara tillgänglig för alla. Förvaltningen vill ändå understryka vikten av att framkomligheten för funktionsnedsatta beaktas i den fortsatta planeringen av området. Dagens entré till Liljevalchs är tillgänglighetsanpassad på ett väldigt bra sätt och det är angeläget att även tillbyggnaden håller samma höga kvalitet.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Synpunkterna noteras och det kan konstateras att tillgängligheten följer stadens riktlinje.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden föreslår att följande beaktas i fortsatt planarbete:

1. Dagvatten från kopparförsedda ytor av befintlig konsthall omhändertas och renas från koppar.
2. Det redovisas hur frågan om markföroreningar har omhändertagits i planprojektet.

Koppar nämns inte som tilltänkt fasad- eller takmaterial på tillbyggnaden till Liljevalchs. På delar av den befintliga konsthallen finns det däremot koppartak, stuprör av koppar, kopparklädda skorstenshuvar samt kopparklädd port. Koppar korroderar och rinner från planområdet med dagvattenflödet till vattenförekomsten Strömmen som har förhöjda halter av koppar och överskrider det av Havs- och Vattenmyndigheten (HaV) föreslagna gränsvärdet för koppar. Redan vid måttligt förhöjda halter kan koppar ge upphov till skadliga effekter på mark- och vattenorganismer. Enligt stadens

miljöprogram 2012-2015 ska tak- och fasadplåt av koppar undvikas, alternativt ska avrinningen från taket renas. För att minska läckaget av koppar från planområdet bör det ske rening av dagvatten från kopparförsedda ytor på den befintliga konsthallen. Detta bör säkerställas genom en planbestämmelse exempelvis: dagvatten från koppartak och övriga kopparförsedda ytor ska särskilt omhändertas och renas.

Avsnitt om markföroreningar saknas i planhandlingarna. Miljöförvaltningen har sedan tidigare meddelat markägaren, Fastighetskontoret, att uppgrävda, förorenade överskottsmassor ska tas omhand på lämpligt sätt. Därutöver måste det säkerställas att inga flyktiga föroreningar finns kvar i marken som kan komma in i ovanliggande byggnader. Innan saneringen påbörjas ska en saneringsanmälan samt kompletterande undersökningsrapporter skickas in till miljöförvaltningen.

Eftersom Liljevalchs ligger med cykelavstånd till city så bör det finnas god tillgång till cykelparkeringsplatser i anslutning till konsthallen.

Stockholm stad har ett beslutat mål om att staden ska vara fossilbränslefri år 2050. Miljöförvaltningen har tagit fram en färdplan som visar hur målet kan uppnås. Av färdplanen framgår att några av förutsättningarna för att målet om fossilbränslefrihet ska uppnås, är att nyproducerade byggnader har låg energianvändning och att alternativa energikällor som till exempel solenergi får en större marknadsandel.

Energifrågor regleras inte i detalj i detaljplaner. Planerna kan därmed ge förutsättningar och vägledning för energieffektiva byggnader samt installation av alternativa energikällor. Miljö- och hälsoskyddsnämnden vill därför framhålla att dessa frågor bör få ett större genomslag i detaljplaneprocessen och redovisas i planbeskrivningar. Stadens Energicentrum kan ge mer information om energieffektiviseringar.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Även om det råder delade meningar inom forskarvärlden om kopparens skadliga inverkan på dagvattnet så kompletteras planhandlingarna med bestämmelse om omhändertagande av dagvatten samt skrivning om markföroreningar. Förplatsen till den nya konsthallen ger möjligheter till att förses med cykelparkeringsplatser.

Trafikkontoret
Trafik

Planbeskrivningen bör på ett tydligare sätt redovisa hur leveranser och sophämtning till den nya konsthallen är tänkta att fungera. Eventuella backrörelser över gångtor är negativa ur trafiksäkerhetssynpunkt och bör därför ske utanför konsthallens öppettider och övervakas av personal, alternativt separeras från fotgängare med hjälp av exempelvis räcken.

Ur tillgänglighetssynpunkt är det viktigt att den nya entrén går att angöra med bil. Vidare bör möjligheten att anlägga cykelparkering för besökare ses över i det fortsatta arbetet.

Landskap

Den yta som är markerad ”TORG” i plankartan är idag tomtmark och bör förbli det. Platsen är knuten till byggnaden och dess verksamhet och bör kunna användas av konsthallen för utställningar, skulpturer m.m. vilket också antyds i planbeskrivningen. Konsthallen bör obehindrat kunna råda över ”torget” utan att behöva söka tillstånd eller upplåtelse för de objekt som eventuellt önskas placeras på platsen. Om ytan planläggs som gatumark/torg blir det svårt för trafikkontoret att freda ytan från andra förfrågningar utifrån och behov som t.ex. kiosker, serveringar, låncyklar eller reklamvitriiner.

Trafikkontoret ansvarar endast för en begränsad andel av gatorna på Djurgården vilket leder till en otydlighet vad gäller markägoförhållandena. Kontoret ser därför helst att ansvaret för drift, underhåll och investeringar inte utökas på denna plats.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Ytan föreslagen som ”torg” föreslås behållas som allmän platsmark för att säkra allmänhetens tillgång till platsen. Planbeskrivningen kompletteras med en beskrivning hur sophantering och annan in- och urlastning är tänkt att lösas. En uppställningsplats för hämtfordon avses i anslutning till gränden söder om den nya konsthallen, anläggas mellan Falkenbergsgatan och den äldre gatan intill bostadshuset på Konsthallen 14 (lokalgata enligt detaljplan 2001-05188). Angöringsplats kommer att iordningställas ca 10 meter från den nya entrén mot Falkenbergsgatan. Förhandlingar pågår mellan Kungliga Djurgårdsförvaltningen och staden angående markägoförhållandena på bl.a. Falkenbergsgatan.

Exploateringskontoret

Exploateringskontoret ställer sig positiva till en utveckling och utbyggnad av Liljevalchs konsthall.

Byggnaden står idag på en fastighet (Konsthallen 1) med oklara ägoförhållanden. Dessa bör utredas i form av en äganderättsutredning.

Konsthallen 3 och 4 har kommunen som lagfären ägare. Det ska utredas hur fastighetsnämnden lämpligast får tillgång till marken. Det gäller även det torg som föreslås byggas i nordvästra hörnet utifall det blir på kvartersmark och inte allmän platsmark.

Exploateringskontoret kommer inte att utge eventuell kompensation för de verksamheter som finns idag på platsen som måste flytta.

Exploateringskontoret ska heller inte drabbas av andra kostnader med anledning av byggnationen. Eventuell omläggning av gata sker på byggherrens bekostnad och skall samordnas med Trafikkontoret. Ett avtal mellan kontoret och Fastighetskontoret skall tecknas innan detaljplanen vinner laga kraft.

Det servitut som finns för inlastning till förmån för Konsthallen 2 m.fl. inskränks i föreslagen detaljplan. Kontoret förutsätter att fastighetskontoret kommer överens med övriga fastighetsägare som berörs. Kontoret kommer inte utge kompensation för inskränkningen.

Förhandlingar pågår mellan Kungliga Djurgårdens förvaltning och staden för att reglera vissa delar av fastigheter på Falkenbergsgatan sinsemellan. Det kan vara lämpligt att utesluta Falkenbergsgatan ur plankartan.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

En äganderättsutredning har utförts angående Konsthallen 1. Avtal mellan exploateringskontoret och Fastighetskontoret avses träffas angående ev gatukostnader innan detaljplanen vinner laga kraft. Kontoret anser det lämpligt att delar av Falkenbergsgatan ingår i planområdet och ansluter till gatumarken i södra delen av Falkenbergsgatan enligt detaljplanen för kv Konsthallen dp 2001-05188.

Kulturnämndens kulturmiljöutskott

Kulturmiljöutskottet beslutar enligt kulturförvaltningens förslag:

- att tillstyrka föreslagen detaljplan

Kulturförvaltningen skriver:

Liljevalchs konsthall ritades av arkitekt Carl Bergsten och uppfördes 1914-16. Byggnadstekniskt var konsthallen mycket modern med en stomme som till stor del bestod av betong. Konsthallen invigdes i mars 1916 och på sommaren samma år stod Blå Porten

färdig. Restaurangen var enbart en sommarrestaurang med två av längorna öppna, trädgård med vattendamm och köket i konsthallens källare. Milles skulptur Bågskytten sattes upp på sin obelisk 1919 och därmed var Bergstens tänkta komposition fullbordad.

Mindre förändringar har skett genom åren. Under 1950-talet lades ett nytt tak över skulpturhallen som täcktes av koppar. På 1970-talet installerades en hiss mellan undervåningen och bottenvåningen, tekniska system uppdaterades och ytskikten renoverades. Öppningen i golvet mellan Vinstugan och vestibulen sattes igen på grund av brandskyddskrav. Konsthallens undervåning har förändrats och byggts om i flera omgångar. Åtgärder för bättre tillgänglighet med ramp och hiss samt invändigt lyftbord genomfördes 2008-09.

Blå Porten byggdes delvis om 1938. På 1960-talet hotades byggnaden av rivning men rustades upp på 1970-talet. Takmålningarna av Alf Munthe och Axel Nilsson togs då fram, fasadens putsades och taket lades om.

Liljevalchs konsthall med Blå Porten är en av svensk byggnadskonsts märkesbyggnader. Det kulturhistoriska värdet innefattar förutom de byggnadshistoriska, arkitektoniska och konstnärliga värdena också samhällshistoriska värden och byggnaden har en hög grad av autenticitet.

Liljevalchs var landets första oberoende konsthall för samtidskonst och Stockholms stads första egna utställningshall. Verksamheten har spelat en viktig roll i stadens och landets kulturliv.

Byggnaden kan ses som ett pionjärverk med för tiden moderna tekniska och konstruktiva lösningar och ett bidrag till den moderna arkitekturens genombrott i Sverige. De sparsamt dekorerade fasaderna och den till stora delar synliga betongkonstruktionen som arkitektoniska element förebådar funktionalismen. Exteriören och interiören är välbevarad.

En övergripande målsättning är att nuvarande funktioner som stadens konsthall och restaurang med trädgård kan behållas. Byggnaden skall underhållas så att den inte förfaller och material och metoder skall anpassas till byggnadens höga kulturhistoriska värde. En viktig del av det kulturhistoriska värdet är konsthallens och Blå Portens funktioner. Förändringar i exteriören kan i princip inte göras. I interiören är målsättningen att huvudvåningen och Vinstugan ska behållas intakta. Eventuella tillägg skall utföras i samklang med de befintliga interiörerna. För utemiljön kring byggnaden och Blå Por-

tens trädgård bör en vård- och underhållsplan upprättas som syftar till att bevara ursprunglig utformning.

Liljevalchs med Blå Porten är en synnerligen kulturhistoriskt värdefull anläggning av byggnadsminnesklass (blå på Stadsmuseets klassificeringskarta).

Fastighetskontoret lät 2014 göra ett vårdprogram för anläggningen som skall ligga till grund för hur den skall vårdas för att det kulturhistoriska värdet skall bibehållas.

Stadsmuseet har föreslagit skyddsbestämmelser för den befintliga anläggningen vilka också inskrivits i detaljplaneförslaget. För Blå Porten saknas en q5 vilket är ett fel i trycket som skall åtgärdas enligt planförfattaren. q6 bör också justeras till lydelsen ”får ej bebyggas eller överbyggas”. Kulturförvaltningen tillstyrker föreslagen detaljplan.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Planförslaget är i överensstämmelse med kulturnämndens /förvaltningens önskemål. ”q5” har införts för Blå Porten. q6 har justeras till ”får ej bebyggas eller överbyggas”.

Rådet till skydd för Stockholms skönhet

Uppgiften att addera en volym till Liljevalchs konsthall kräver den Största respekt för den befintliga byggnaden. Konsthallen uppfördes efter ritningar av arkitekt Carl Bergsten under åren 1914-1916 och är en av stadens märkesbyggnader. Till kompositionen hör också restaurang Blå Porten. De sparsamt dekorerade fasaderna och den synliga betongkonstruktionen förebådar funktionalismen, byggnadsvolymen består av flera byggnadskroppar som gestaltats till en enhet ihopbunden av den låga sockelvåningen och den höga putsade fasaden krönt av ett fönsterband. Den tillkommande volymen ligger som en tillbakadragen volym enligt det mönster som till exempel entrén från Alkärret följer och har gestaltats med samma proportioner men i ett negerat formspråk; tillbyggnaden saknar den karaktäristiska sockelvåningen men har istället ett fönsterband i fasadens undre del, den slutna byggnadskroppen skiljer sig från ursprungsbyggnadens puts genom en fasad av betong med ingjutna glaselement och kröns av ett lanternintak i stället för överljusfönster.

Skönhetsrådet anser att tillbyggnaden är ett gott exempel på en modern tillbyggnad anpassad till ursprungsvolymens formspråk och volymer men vill betona att kvaliteten i genomförandet är avgörande, det krävs detalj skärpa och fullskaleprov för att säkerställa att fasaden blir den goda arkitektur som utlovas. I synnerhet den dolda

inlastningsdörren och en körbar passage genom skulpturparken är svårigheter som bör studeras vidare.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Kontoret instämmer i Skönhetsrådets uttalande att kvaliteten i genomförandet är avgörande för att den goda arkitektur som avses.

Stockholm Business region AB

Liljevalchs är en av Sveriges mest kända konstinstitutioner och ett attraktivt besöksmål i Stockholm. Stockholm Business Region menar att en tillbyggnad av konsthallen Liljevalchs är i linje med Stockholm stads ambitioner att förnya evenemangsparken på västra delen av Södra Djurgården. Tillbyggnaden är ett positivt och välkommet tillskott samt, enligt bolaget, en del i att förstärka Evenemangsparkens attraktivitet.

Stockholm Business Region har inget att anföra mot föreslagen byggnation eller de gestaltungs-mässiga förändringarna på platsen.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Synpunkterna noteras

Övriga remissinstanser**Stockholm Vatten**

Stockholm Vatten förutsätter att befintliga serviser för vatten och avlopp till fastigheten även fortsättningsvis kommer att användas. I övrigt inget att erinra.

Stockholm Vatten Avfall

Stockholm Vatten Avfall har inga synpunkter.

Fortum Distribution AB

Åtgärder i Fortum Distribution AB:s befintliga anläggningar utförs efter beställning till Fortum Distribution AB samt bekostas av byggherren.

I kvartersmarkens nordligaste hörn vid q7 ligger befintliga stråk av 0,4kV distributionsledningar för el samt ett kabelskåp i kvartersmarken.

I samband med förstärkning av Konsthallens elservis kommer ytterligare ledningar samt ett nytt kabelskåp behöva placeras i samma yta, intill befintligt nät.

Vi kommer behöva u-område för såväl det befintliga som tillkommande elnätet.

I övrigt har vi ingen erinran vad gäller distributionsanläggningar för el.

AB Fortum Värme

AB Fortum Värme har inget att erinra.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

U-område för allmänna ledningar har införts på plankartan.

Sakägare enligt fastighetsförteckning

AB Stadsholmen

Konsthallen 14 (Stadsholmens bostadshus) är byggnadsminnesförklarad då den har ett synnerligen stort kulturhistoriskt värde. Den är skyddad så att dess unika värden bevaras för framtiden. Självklart är den omgivande miljön viktig för upplevelsen av detta byggnadsminne. Ny bebyggelse behöver inte vara en kopia av äldre byggnader utan kan mycket väl anpassas till de äldre med utformning, materialval och volym. Vi konstaterar att den föreslagna byggnaden i större utsträckning ansluter till nuvarande konsthall och det nyligen uppförda museet i samma kvarter, än till vår byggnad. Vi tar dock inte ställning till den närmare utformningen inom planområdet utan fokuserar på konsekvenser vid genomförandet av förslaget.

Parkering

Planen innebär att ett stort antal parkeringsplatser försvinner. Vår fastighet inrymmer 19 bostäder. I den tidigare startpromemorian angavs att parkeringsfrågan för närboende får behandlas i förestående planarbete. Vi kan inte se att denna fråga har lösts för de boende inom närområdet. Att besökare till området hänvisas till andra kommunikationsmedel är rimligt. För de boende är detta inte acceptabelt. De måste ges möjlighet till parkering inom rimligt avstånd från sina bostäder.

Servicegång

Vår fastighet gränsar till den nuvarande parkeringsytan som nu ska bebyggas; Konsthallen 4. Sedan mycket lång tid har vår sophantering skett genom en plankport till denna parkering. Vi har redan i tidigare planärenden framfört att denna transportmöjlighet inte får förhindras i framtiden och att våra transporter även i framtiden måste ske denna väg. Sedan 2011 har tomträttshavaren till Konsthallen 2 ett servitut över vår fastighet för transporter via den aktuella parkeringsytan på Konsthallen 4. För denna senare rättighet finns ett fem meters servitutsområde. Även transporter för Blå Porten före-

slås ske via servitutsområdet. För att hantera gemensamma frågor för de olika intressenterna till serviceområdet måste antingen servitutet där Konsthallen 4 är tjänande ändras att omfatta alla parter, eller ännu bättre att en gemensamhetsanläggning bildas.

I planförslaget anges att den nya byggnaden placeras 2,5 m in på nuvarande servitutsområde, dvs att nuvarande servitutsområde halveras. Detta finner vi vara oacceptabelt med tanke på omfattningen av alla de transporter och storleken på de transportvagnar, kärl mm som ska ske denna väg. Man måste även betänka att marken under ett antal månader av året kommer vara snötäckt. För att ytan ska vara användbar för sitt ändamål måste den var så bred att transporterna kan skötas även med de snöhinder som uppstår.

En servicegång som bara är 2,5 m och med höga byggnader i direkt anslutning skapas en undanskymd gränd utan större insyn. Det är en stor risk att den trånga gången skräpas ned och förslummas av de många besökarna i Djurgårdsstaden. Med en bredare servicegång, med bredden för gällande servitut, minskas den risken avsevärt. Djurgårdsstaden är attraktiv och välbesökt. Det är viktigt att tillkommande bebyggelse är ett positivt tillskott och att den utformas så att det inte skapas oattraktiva baksidor.

Med hänvisning till ovanstående är det ytterst angeläget att servicegången behåller bredden på nuvarande servitutsområde, fem meter.

Plangenomförande

Vår intilliggande fastighet är byggnadsminne och får absolut inte skadas av de kommande byggarbetena. I planförslaget anges att planområdet till största delen består av lera och morän. Det innebär sannolikt att den tillkommande byggnaden kommer behöva grundläggas med pålar eller liknande. Det är ett arbete som kan innebära stora vibrationer, med sättningsskador som följd, även för omkringliggande bebyggelse. Vibrationer och sättningar kan även orsakas av tunga transporter och annat byggnadsarbete. Även bortförande av grundvatten kan innebära sättningsskador på intilliggande bebyggelse.

Med hänvisning till de skaderisker som kan föreligga måste byggherren innan igångsättning säkerställa att inga skador uppstår på vår fastighet.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Om projektet genomförs och parkeringsplatsen bebyggs, kommer de närmaste allmänna parkeringsplatserna att vara de som finns vid Djurgårsslätten. Eventuellt kan parkeringsplatser ordnas, åtminstone för en tid, på den stora parkeringsplatsen inom kv

Skeppsholmsviken 6 mitt emot bostadshuset. Huruvida det är möjligt att ordna viss parkering på platsen mellan den södra Båthalen och den s k Kinesiska muren är får utrönas av de boende.

Avseende lastgrändens bredd så kan kontoret ha viss förståelse för beskrivna farhågor. Byggherren har emellertid visat att samtliga funktioner är möjliga att hanteras på 2,5 meters bredd. Bakgrunden till den nya konsthallens placering är en tänkt omorganisation av bl a Blå Portens kök och funktionella koppling till den nya konsthallen samt önskemål om ett torg norr om konsthallen. Det kan noteras att bostadshuset i kv Konsthallen 14 inte innehåller något servitut norr om bostadshuset men brukar likväl den tänkta gränssytan. Oavsett bredd på gränden bör en gemensamhetsanläggning eller dylikt ordnas då det är flera som i praktiken ska bruka gränden.

Angående in- och urlastning så är avsikten att ordna en lastparkeringsficka mellan den äldre övre delen av Falkenbergsgatan och den nedre delen av samma gata. Därmed skulle transportfordon inte blockera gatan. Transporterna till behöver logistiskt samordnas.

Fastighetskontoret

I planbeskrivningen under kapitlet som redogör för den nya byggnaden bör bilden med texten att fasaden ska förses med flaskbottnar i olika gröna nyanser tas bort eller revideras. Det är möjligt att kulören på glasutsmyckningen blir en annan färg.

Vidare vill förvaltningen påpeka att det inte ingår i fastighetskontorets normala ansvarsområde att ansvara för utbyggnad av gata på allmän plats. Detta bör därför justeras i samråd med trafikkontoret i det fortsatta planarbetet.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Bilden om flaskbotten härrör från av fastighetskontoret anlita arkitekt (Wingårdh) och behålls i planbeskrivningen för förståelsen om ingen annan illustration tas fram dock med tillägget att kulören kan bli en annan. Angående kostnadsansvaret för gatuombyggnaden bör frågan utrönas innan planen antas.

Rotaria Invest

Rotaria Invest AB har tagit del av de planer som vi blivit presenterad gällande stadens önskemål om att bygga nya Liljevalchs, Konsthallen 4, på vårt servitut.

Vi kommer att överklaga planförslaget i genomförandefasen om våra synpunkter för den planerade lösningen gällande vårt servitut och varutransportväg inte beaktas.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Synpunkterna noteras men servitutsinnehavarens synpunkter är ej tydligt utvecklade.

Statens Fastighetsverk

Statens fastighetsverk (SFV) har inga synpunkter på planförslaget men konstaterar att av SFV förvaltat fastighet ingår i planområdet som allmänplatsmark med föreslaget kommunalt huvudmannaskap vilket kräver fastighetsreglering.

På Djurgården förvaltar SFV fastigheter med betydande publika verksamheter, offentlig verksamhet däribland skolor, och även privat verksamhet. Inom det aktuella planområdet ligger även fastigheterna Djurgården 1:1 och 1:9 som förvaltas av SFV. Djurgården 1:1 är huvudfastigheten på Djurgården för vilken den kungliga dispositionsrätten gäller. Djurgården 1:9 består mestadels av olika gatumarksdelar.

Planförslaget förutsätter fastighetsreglering av den blivande gatumarken. Förhandlingar har förts med Kungliga Djurgårdsförvaltningen och Stockholms stad om att överföra denna till Djurgården 1:15 d.v.s. stadens gatufastighet på Djurgården. SFV emotser att förhandlingarna kan slutföras.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Den allmänna gatumarken har ett splittrat ägande. Fastighetsreglering krävs och förhandlingar har pågått under längre tid. Stadsbyggnadskontoret ser det som angeläget att förhandlingarna slutförs innan planen vinner laga kraft.

Stockholms Spårvägar

AB Stockholms Spårvägar är berörd av den föreslagna utbyggnaden genom att vara granne till Liljevalchs konsthall. Som sådan är vi angelägna om att flanörer och besökare skall ha en trygg och säker miljö att röra sig i.

1. Gångstråket bortifrån Vasamuseet och gästhamnen och söderut mot Falkenbergsgatan måste utformas så att de gående tydligt leds tvärs över spåren och in i den föreslagna skulpturparken. Stråket skall då det passerar spåren förläggas så att det inte går över växel-tungorna. Detta möjliggör i sin tur att vi kan acceptera att gångrefu-

gen mellan körbanan och spårområdet kan minskas till en smal refug enbart med räcke. Möjligen kan detta också flyttas något mot spåren, men i så fall krävs först en kontroll av det fria rummet för spårvagnarna.

2. I Falkenbergsgatan ligger idag ett sidospår in mot den föreslagna parken. Detta används av oss för att kunna lyfta vagnar och boggier med kran. Därför har spåret ingen kontaktledning över sig. Vårt förslag är att spåret flyttas till andra sidan mot parkeringen och läggs parallellt med huvudspåret i Falkenbergsgatan. Växeln har kvar samma placering.

Vi ser fram emot vår grannes nya verksamhet och vi är övertygade om att många gäster kommer att uppskatta spårvagnsresan till och från den nya tillbyggnaden liksom till befintlig verksamhet vid Liljevalchs.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Förslaget har justerats för att rymma AB Stockholms spårvägars önskemål. Kontoret accepterar att fordonstrafiken ej kan korsa spårväxlarna vid spårhallarna (spåren och spårvagnshallarna är belägna på stadens mark). Det är idag oklart hur länge spårvagnshallarna ligger kvar vid Alkärret men planen hindrar ej att spårtrafiken drivs fortsatt. Under tiden är det tillfredställande om befintlig refug kan minimeras. Skulle spårvagnshallarna flytta kan torgytan utvidgas.

Övriga, ej sakägare

Yimby

YIMBY har inga invändningar mot byggnadens placering och delar planbeskrivningens bedömning att det är mycket positivt för området med en allmänt tillgänglig byggnad på fastigheten Konsthallen 4. Falkenbergsgatan är idag ett bakvatten som domineras av parkeringar, och dess potential som stråk är starkt underutnyttjad. I kombination med den trekantiga torgbildningen norr om byggnaden, som föreslås som skulpturpark, blir platsen en inbjudande entré till det framtida evenemangsområde som kan bli verklighet på det som idag är en stor parkering på ett av stadens bästa lägen vid vattnet. Byggnadens utformning bör emellertid ses över med tanke på det prominenta läget, väl synligt från Skeppsholmen, Blasieholmen, Strandvägen och Söders höjder. Tillsammans med det föreslagna Nobelhuset riskerar det att etablera en axel av monolitisk kubarkitektur som kommer att kvarstå under många år som vår tids svar på Nationalmuseum och Nordiska museet. Vi vill också varna för risken att renderingarna inte motsvarar den färdiga byggnaden, som

avses uppföras i platsgjuten betong och därför troligen inte får den kritvita färgen som arkitekten tänkt sig. Byggnadens avvisande släta fasader, som för tankarna mer till ett befästningsverk än en kulturbyggnad, signalerar motsatsen till planens ambition att göra gatan inbjudande, och ger i vår mening ett daterat intryck. Den kubiska formen må ha känts modern för tidigare generationer, men det är trots allt 100 år sedan kvarteret hette Fyrkanten.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Kontoret konstaterar att planförslaget utgår från det vinnande förslaget i en omfattande internationell arkitekttävling. Byggnaden är förhållandevis begränsad i omfattning och höjd och ligger indragen från vattnet varför den inte bedöms ta stort utrymme i stadslandskapet. Byggnaden må ha en monolitisk form men genom perforeringen av de ljusa betongväggarna med glaskroppar och en karaktéristisk takutformning får konsthallen ett eget unikt uttryck.

Brf Konsthallen 14, genom ordf. Axel Unnerbäck och Göran Söderström

Som närmaste grannar är vi starkt berörda av planerna och önskar allvarligt framföra följande synpunkter.

1. Av handlingarna framgår att den redan i skisserna överstora byggnaden nu har förlängts med 4 m för att ge en bättre invändig logistik i nybyggnaden. Detta innebär en ytterligare försämring för vår miljö. Nybyggnadens läge, nu endast 2,5 meter från tomtgränsen mot Konsthallen 14, kommer att skapa en oacceptabel trafiksituation. I dag sker alla leveranser, soptransporter etc till och från ABBA-huset och hotell Melody via en smal övertäckt gång som mynnar i vinkeln mellan vår fastighet och Liljevalchs, där omlastning sker. För att möjliggöra detta har fastigheten Konsthallen 2 servitut på gatumark/kommunägd mark om fem meter räknat från vår tomtgräns, ett servitut som också nyttjas av vår fastighet. Trafiksituationen är ofta kaotiskt med tre, ibland fyra lastbilar som köar. Ofta tar väntande fordon Falkenbergsgatans övre körbana i anspråk, vilket blockerar gatan och tillfarten till vår huvudingång, som f.ö. också används för leveranser till den i vår fastighet inrymda restaurang O'Learys. Utan servitutet vore verksamheten knappast möjlig. Det måste också vara möjligt att köra in på vår gård genom planket, eftersom inga andra inkörsmöjligheter finns för utryckningsfordon eller tunga transporter till de tre bostadshusen som alla har ingångar från gården.

Enligt förslaget skulle ABBA-husets passage förlängas fram till Falkenbergsgatan och få en bredd av endast 2,5 m. Denna inåt avsmalnande passage skall också användas för Liljevalchs och restaurang Blå portens leveranser och soptransporter, med soprum som

vetter ut mot passagen. Det betyder dels en avsevärd ökning av antalet transporter, dels att lastande och väntande bilar måste vänta ute på Falkenbergsgatan. Vi bedömer förslaget om minskning av servitutet till 2,5 m som orimligt ur trafiksynpunkt. Det bör påpekas att Falkenbergsgatan är hårt trafikerad och försörjer Gröna Lund, en del av Djurgårdsstaden och de tre övriga restaurangerna vid Allmänna gränd. På Alkärret och Falkenbergsgatan finns också flera spår som används av linje 7 och Museispårvagnarna. Nedre körbanan är tidvis blockerad av väntande taxiköer och bussar vid evenemang på Gröna Lund och Restaurang Tyrol, vilket innebär att övre körbanan måste hållas öppen för uttryckningsfordon etc. Övre körbanan fungerar också som gågata dels för publik från Gröna Lund, som kan uppgå till tiotusentals personer, dels för turister som från Djurgårdsfärjan skall ta sig till Vasamuseet, Nordiska museet och Junibacken m.fl. andra attraktioner i området. Enligt vad som kan utläsas av förslaget kommer Falkenbergsgatans övre körbana, som f.ö. ligger på mark som brukas enskilt av vår fastighet Konsthallen 14, i praktiken att bli närmast otillgänglig annat än för gående, men även detta i begränsad omfattning när lastning pågår. Förslagets uteservering framför nybyggnadens sydfasad ligger visserligen inom sedan länge obsoleta fastighetsgränser, men denna mark har under hela 1900-talet använts och används fortfarande som gatumark, bl.a. i form av den förhöjda körbanan till den äldre övre Falkenbergsgatan. Enligt samrådshandlingen skulle distributionsfordon för in- och urlastning stanna framför den nya konsthallen vid lastpassagens mynning i den övre Falkenbergsgatan. Detta skulle under långa perioder förhindra all trafik till vår fastighet och torde också omöjliggöra illustrerad uteservering framför nybyggnaden.

2. För vår boendemiljö skulle förslaget därutöver medföra direkta sanitära olägenheter med en ytterligare koncentration av sophantering och trafikproblem. Redan i dag finns problem med råttor, nedskräpning och dessutom frekventa ljudstörningar vid tömning av tomglascontainrar. Vår av hyresgästerna frekvent använda gårdsport genom planket kommer att mynna i en olustig transportgång mitt emot Liljevalchs och Blå Portens soprum och blockeras av pågående leveranser och soptransporter. Det finns stor risk för att man kommer att skapa en slummiljö, värre än den som redan finns i den smala, dock 5 m breda bakgården mellan ABBA-huset och gamla Lindgården mot Djurgårdsvägen. En smal mörk gång löper också stor risk att under stora besöksmängder till Gröna Lund komma att användas för urinering. Det föreslås visserligen att passagen skall förses med grindar, men med tanke på passagens frekventa användning kommer detta knappast att fungera.

3. Området där tillbyggnaden planeras utgörs av en uppgrundad och utfylld havsvik, vilket platsnamnet Alkärret påminner om. Vårt närmast området belägna kulturminnesskyddade bostadshus är delvis byggt på berg delvis på utfylld mark. Efter sprängningarna för ABBA-museet med förändringar av grundvattennivån har betydande sprickor uppstått i fasaden. Vi vill understryka vikten av att inte ytterligare grundvattenförändringar vid ett nybygge medför nya skador och sättningar på byggnaden.

Enligt vår bestämda uppfattning är projektet i sin nuvarande form oacceptabelt. Innan man går vidare i planeringen måste trafik- och tillfartsfrågorna liksom de sanitära konsekvenserna vara lösta på ett sätt som kan godkännas av alla parter.

Jan Molander, Riddargatan 51 A

Förslaget ser ut som det som vann i tävlingen slutligen. Det blir fint. Det visar respekt mot den befintliga konsthallen – kompakt lösning och välplacerat - mer respekt än i övriga tävlingsbidrag. Antagligen kommer fasadutformningen leda till smutsrinning på betongen, men det är ingen planfråga. Man får väl spola av huset emellanåt.

Marion Sundqvist, Nybrogatan 75A

Liljevalchs konsthall vill uppföra en tillbyggnad. Jag ifrågasätter behovet. Den nya byggnaden ska innehålla utställningssalar samt butik och café. Jag anser att Liljevalchs konsthall är tillräckligt stor i sin nuvarande omfattning. De utställningar som visas är tillräckligt stora. Som konstlärare är det svårt att ta in mer intryck än vad som ges i dagsläget när det är utställning i denna konsthall.

Vill man sen ta en fika eller äta så går man till det gemytliga och trivsamma Blå Porten. Jag anser inte att det behövs någon ytterligare caféverksamhet just där. Blå porten behöver inte heller växa och bli större. Det är trevligt som det är. Den lilla butiken vid receptionen fungerar också bra.

Det är en konst att låta vissa saker vara. Allt behöver inte byggas om och byggas till eller rivas. Det finns många andra byggen som är mer av nöden i Stockholm.

Tillbyggnadens arkitektur är alldeles för brutal i förhållande till omgivande bebyggelse. Bebyggelsen på Djurgården är en del av Stockholms Nationalstadspark. Det är viktigt att bebyggelsen är någorlunda sammanhållen och att den smälter in i parkens kulturlandskap. Liljevalchs tilltänkta byggnad bryter av för mycket på denna plats.

Fasaden kommer att bestå av platsgjuten betong med flaskbottnar i olika gröna nyanser. För det första, att bygga betonghus är inte miljövänligt. Trä hade varit ett bättre byggmaterial på denna plats. För det andra, vilken funktion fyller flaskbottnarna? Upplevelsen av färgat ljus genom glaset kommer inte att upplevas eftersom det inte kan ses inifrån, eftersom rummen kommer att vara utställningssalar och väggarna kommer att vara vitmålade invändigt. Vilken funktion fyller då glaset, flaskbottnarna?

Tillbyggnaden kommer att skymma en stor del av nuvarande Liljevalchs västra fasad.

Den tilltänkta nybyggnaden har sina intressanta sidor, men den ska inte placeras bland Djurgårdens kulturhistoriska bebyggelse. Den kan förverkligas på annan plats.

Enligt Miljöbalken som skyddar Nationalstadsparken, så ska ny bebyggelse ta hänsyn till det historiska landskapets natur- och kulturvärden. Det gör inte Liljevalchs tillbyggnad.

Henrik Scheutz, Björnsonsgatan 317

Jag anser att arkitekturen bryter av för radikalt mot den rådande arkitekturen i detta område. Vi är många som häpnar över hur man kan vilja bygga något som inte alls passar in vid konsthallen, eller på Djurgården överhuvudtaget. Jag yrkar på att detta förslag icke blir tillstyrkt.

Djurgårdens hembygdsförening gm ordf. Göran Söderström

Beträffande det nu aktuella planförslaget vill vi gärna utan politiskt ställningstagande instämma i det särskilda uttalandet av ett av partierna när frågan först behandlades i stadsbyggnadsnämnden 2013:

”Evenemangsstaden på Djurgården är en viktig del i Stockholms varierande utbud av nöjes- och kulturaktiviteter. Det är också ett kulturhistoriskt känsligt område. Området har en varierad karaktär där stort och smått spelar mot vartannat. Idag uppförs ett hotell på gamla Lindgårdens tomt som i skala och utförande förändrar detta och riskerar att förta områdets karaktär och inverka negativt på Liljevalchs konsthall. Trots tidiga försäkringar blev huset dubbelt så stort som den byggnad som ersätts. Om det nu även ska tillföras en ny byggnad väster om Liljevalchs konsthall är det viktigt att denna byggnad inte fortsätter detta volymfälttåg. Djurgårdsstaden, Liljevalchs och inte minst Stadsholmens bostadshus öster om den tänkta platsen på Falkenbergsgatan får inte domineras. En tillbyggnad av

konsthallen måste göras i en måttlig skala. Det är avgörande för projektet.”

Tyvärr har arkitekterna och planförfattarna inte tagit till sig det som den gången framfördes i stadsbyggnadsnämnden. Byggnaden är mycket dominant och riskerar att helt ta över Liljevalchs vackra fasad mot vattnet. Hembygdsföreningen har förståelse för att den gamla konsthallen behöver viss tillbyggnad, inte minst för kontorslokaler och lager, men ifrågasätter om verkligen nya utställningssalar behövs. Många gånger är den ursprungliga konsthallens rymliga och vackra utställningslokaler inte helt ianspråktagna, eller mycket glest hängda. Även om man säger sig har inrättat sig efter konsthallens takfot kommer den höga och spektakulära takkonstruktionen att överflygla det ursprungliga husets arkitektoniska uttryck. Vi anser att volymen måste minska och taket utformas mindre spektakulärt. Förslaget har också gentemot illustrerat förslag utvidgats med hela 4 meter.

Byggnaden ligger på två byggnadstomter, vars gränser dock sedan länge måste betraktas som obsoleta. Delar av marken har alltid använts som trafikområde, bland annat för den äldre, övre Falkenbergsgatan, men också för försörjningstrafiken för Gröna Lund, en del av Djurgårdsstaden, Hotell Melody och ABBA-museet och tre restauranger vid Allmänna gränd. På fastigheten Konsthallen 3 (Alkärret) och Falkenbergsgatan finns också flera spår som används av linje 7 och Museispårvagnarna. Nedre körbanan är tidvis blockerad av väntande taxiköer och bussar vid evenemang på Gröna Lund och Restaurang Tyrol, vilket innebär att övre körbanan måste hållas öppen för utryckningsfordon etc. Övre körbanan fungerar också som gångata dels för publik från Gröna Lund, som kan uppgå till tiotusentals personer, dels för turister som från Djurgårdsfärjan skall ta sig till Vasamuseet, Nordiska museet och Junibacken m.fl. andra attraktioner i området.

Planen för tillbyggnaden tar i anspråk ett stort antal parkeringsplatser, vilket med Dhfs grundinställning till biltrafiken på Djurgården i huvudsak måste accepteras. Vad som inte kan accepteras är dock att två viktiga handikapplatser försvinner utan att ersättas, liksom alla platser för boendeparkering. För denna typ av platser gör den nuvarande tillgången på parkeringsplatser på kv Skeppsholmsviken ingen skillnad. Placeringen av huset tycks också ytterligare komplicera trafiklösningen kring kvarteret Konsthallen. Förutom själva byggnaden förutsätts en stor utomhusservering sommartid på idag livligt anspråktagen gatumark. Vi måste återigen framhålla vikten av en utredning av trafiksituationen kring kvarteret Konsthallen, ett av sommartid hårdast trafikerade gatupartierna i Stockholm med

privat biltrafik, intensiv taxitrafik, spårvagn, abonnerad busstrafik och cykeltrafik och livlig gångtrafik.

Enligt hembygdsföreningens uppfattning är projektet i sin nuvarande form oacceptabelt. Huset är för stort och dominerande gentemot den vackra historiska ursprungliga konsthallen och bebyggelsen i övrigt. Innan man går vidare i planeringen måste också trafik- och tillfartsfrågorna liksom de sanitära konsekvenserna vara lösta på ett sätt som kan godkännas av alla parter.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Den tänkta byggnaden planeras att bli ca 36,5 meter lång vilket är en ökning jämfört med det vinnande tävlingsförslaget med 2,5 meter. Byggnaden var medvetet utformad för att kunna utvidgas sektionsvis vilket juryn såg som en fördel. Egentligen påverkas boende i Konsthallen 14 (bostadsrättsföreningen Brf Konsthallen 14 är vilande då Stadsholmen innehar bostadshuset med ca 20 hyreslägenheter) inte i första hand av längden på huset utan snarare avståndet till Konsthallen 14 (grändens storlek). Oavsett om gränden är 2,5 eller 5 meter så blir det inte möjligt att köra in med fordon på Konsthallen 14 gård. Som tidigare framgår så bör samtliga parter som kommer att nyttja gränden att komma fram med en reglerad användning av gränden t.ex. en gemensamhetsanläggning. En lastficka planeras mellan den nedre och övre delen av Falkenbergsgatan. Meningen är att transportfordon ej ska blockera gatan. Det är även väsentligt att lastning och lossning sker utifrån en logistisk plan som gör att fordon inte köar på gatan. I övervägande fall sker transporter på tider där t.ex. Gröna Lund inte öppnat (är för övrigt stängt under halva året).

Angående själva byggnaden finns kommunalt beslut att Liljevalchs ska kompletteras med en ny byggnad. En sådan är välkommen för att dels kunna öka besökssiffrorna väsentligt dels att genom olika säkerhetsarrangemang mm kunna låna in bl.a. internationell konst till utställningar.

I den fördjupade översiktsplanen för Djurgården som antagits av kommunfullmäktige ingår aktuellt planområde i den s.k. Evenemangsparken. I vägledningen står att området tål vissa kompletteringar och ska vidareutvecklas som nöjes- och lustpark. Kontoret bedömer att konsthallen är i överensstämmelsen med "översiktsplanen för Nationalstadsparken – stockholmsdelen".

Stadsbyggnadskontorets sammanvägda ställningstagande

Kontorets sammanfattande bedömning är att remissförslaget i huvudsak kan kvarstå. Det ankommer på fastighetsägaren att lösa servitutsfrågan innan antagen detaljplan. En gränd om 2,5 meter är problematisk men har bedömts som möjlig funktionellt. En ny konsthall skulle berika platsen vid Falkenbergsgatan. Den skulle bidra till att öka Liljevalchs besökssiffror och möjligheter att ordna fler utställningar. Tillskottet är helt i linje med den s.k. Evenemangsparkens utveckling på västra delen av Södra Djurgården tillika riktlinjerna i den fördjupade översiktsplanen för Djurgården.

Föreslagna förändringar

Med anledning av de synpunkter som framförts under samrådet kommer följande frågor att studeras vidare:

- Planförslagets påverkan på Nationalstadsparken, framtagande av vypunkter
- Föreningssituationen
- Åtgärder för att hantera eventuell översvämning
- In- och urlastningsfrågan

Kontoret föreslår att planförslaget, efter att de föreslagna justeringarna och kompletteringarna införts i handlingarna, efter ställningstagande av stadsbyggnadsnämnden ställs ut för granskning.

Martin Schröder
planchef

Peter Lundevall
stadsplanerare